

Zastavme špirálu sporov a začnime sa rozprávať o Slovensku

Vyhlásenie predstaviteľiek a predstaviteľov občianskych organizácií z celoštátnej konferencie „Na spolupráci záleží“, ktorá sa uskutočnila 7.- 8.11. 2022 v Novej Cvernovke v Bratislave

V moderných dejinách Slovenska zohrala občianska spoločnosť veľakrát kľúčovú úlohu. Naši predchodcovia a predchodkyne stáli v prvých líniiach boja proti fašistickej i komunistickej totalite, keď viedli zápas o slobodu a demokraciu. Po roku 1989 sme sa pričínili o decentralizáciu moci, jasné odmietnutie autokratických politických tendencií a prispeli sme k integrácii Slovenska do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. Po vražde Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej sme sa rázne postavili proti zneužívaniu moci, korupcii a klientelizmu.

Počas vážnych kríz – či už šlo o ničivé povodne, pandémiu Covid-19, zvládanie následkov krutej vojny na Ukrajine, alebo pri rôznych ekonomických, sociálnych a bezpečnostných skúškach – občianske organizácie pomáhali jednotlivcom i komunitám a boli partnerom miestnej i regionálnej samosprávy a štátu.

Bili sme na poplach, keď sa diala nespravodlivosť, keď bola demokracia v ohrození. Preto ani dnes nemôžeme ostať ticho. Vidíme, ako je naša spoločnosť hlboko rozdelená a frustrovaná z množstva konfliktov a sporov. Trápi nás, že zažívame nebývalý prepád dôvery občanov a občianok v štát a jeho inštitúcie. Ak k tomu pripočítame ťarchu globálnych ekonomických, energetických, environmentálnych a bezpečnostných kríz, tak je zrejmé, že Slovensko opäť stojí na rázcestí.

Preto my, predstaviteľky a predstavitelia občianskych organizácií, prichádzame na prahu 30. výročia demokratickej Slovenskej republiky s touto výzvou:

Zastavme špirálu sporov a začnime úprimný dialóg o budúcnosti Slovenska.

Po nedávnom teroristickom útoku, ktorý znamenal smrť Juraja Vankuliča a Matúša Horvátha, sme si naplno uvedomili krehkosť a zraniteľnosť našej demokracie. Musíme teraz ako spoločnosť – bez ohľadu na naše politické preferencie, náboženské presvedčenie, etnicitu, národnosť, rodovú identitu alebo sexuálnu orientáciu – urobiť všetko preto, aby sme predišli ďalšej spoločenskej polarizácii. Zároveň však ostro odsudzujeme snahy jednotlivcov či skupín smerujúce k podpore nedemokratických riešení problémov, či obmedzovaniu základných práv a slobôd.

Ponúkame našu ochotu, skúsenosti, ľudské i odborné kapacity, aby sme pomohli prekonať túto situáciu. Naším cieľom je prostredníctvom trpezlivého dialógu postupne znižovať napätie v spoločnosti a pomôcť otvoriť diskusiu o budúcnosti Slovenska. Diskusiu o efektívnom, spravodlivom a solidárnom štáte, ktorý zabezpečí ľuďom plnohodnotný život bez predsudkov a strachu. O slobodnej demokratickej krajine s dôverou v náš spoločný domov.

Obraciame sa s touto výzvou na najvyšších ústavných predstaviteľov a predstaviteľky, politických a spoločenských lídrov a líderky, zástupcov a zástupkyne podnikateľského sektora, ako aj predstaviteľov a predstaviteľky cirkví.

Žiadame vládu SR, aby prišla s konkrétnymi návrhmi na financovanie programov, ktoré podporia znižovanie napätia a konfliktov, prevenciu násilia v školách, komunitách a regiónoch naprieč Slovenskom.

Začneme však od seba. Ako účastníci a účastníčky konferencie prostredníctvom Komory mimovládnych neziskových organizácií ponúkame Rade vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie, Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a ďalším inštitúciám verejnej správy dialóg o znižovaní napätia.

Pozývame k tomuto nevyhnutnému dialógu ľudí žijúcich na Slovensku, ktorí ho spolu s nami uskutočnia.

Účastníci a účastníčky konferencie sa tiež zhodli na potrebe viacerých konkrétnych krokov v oblasti ďalšieho rozvoja občianskej spoločnosti, podpory dobrovoľníctva, participácie a financovania sociálnych služieb, charitatívnej činnosti a humanitárnej pomoci, ale aj ochrany a tvorby životného prostredia, ochrany ľudských práv, neformálneho vzdelávania, rozvojovej práce v marginalizovaných komunitách a ďalších dôležitých oblastí, ktorým sa organizácie občianskej spoločnosti dlhodobo venujú:

1. EÚ fondy:

- 1.1. Vytvoriť flexibilné finančné nástroje, ktoré umožnia rýchlo a efektívne reagovať na krízové situácie a financovať aktivity spojené s týmito krízami.
- 1.2. Zabezpečiť účasť zástupcov občianskej spoločnosti na príprave relevantných/vybraných výziev a zámerov národných projektov financovaných z fondov EÚ.
- 1.3. Ukotviť postavenie Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a jeho kompetencie vo vzťahu k princípu partnerstva vo fondov EÚ vo forme uznesenia vlády SR.
- 1.4. Posilniť asistenciu pri implementácii fondov EÚ v menej rozvinutých regiónoch.

2. Nové finančné nástroje:

- 2.1. Pripraviť analýzu nových nástrojov financovania MNO a implementovať aspoň jeden z týchto nástrojov. Za prioritné považujeme, aby vláda prijala MNO ako partnera verejného sektora. Za prioritné nástroje považujeme služby vo verejnom záujme, Fond na podporu MNO, poskytovanie tovarov a služieb vo zvýhodnenom režime DPH.
- 2.2. Navýšiť asignáciu dane z príjmu právnických osôb o 1 % v prospech dobrovoľníckych aktivít.

3. Humanitárna pomoc:

- 3.1. Vytvoriť Národný systém pre mimoriadne situácie, ktorého súčasťou bude aj primerané financovanie a zavedenie efektívnych finančných nástrojov.
- 3.2. Rozpracovať/prispôbiť medzinárodné humanitárne štandardy (napr. OSN) pre podmienky SR.
- 3.3. Posilniť koordináciu všetkých aktérov (samosprávy, štátu, občianskej spoločnosti a verejnosti) zo strany štátu vo vzťahu k humanitárnej pomoci.
- 3.4. Vytvoriť Stratégiu humanitárnej pomoci, ktorej súčasťou budú aj predošlé spomínané body.
- 3.5. Definovať kompetencie všetkých aktérov (ministerstiev, samospráv, neziskových organizácií...).
- 3.6. Budovať kapacity všetkých spomínaných aktérov.
- 3.7. Scitlivovať verejnú mienku v oblasti solidarity, tolerance a globálnej zodpovednosti.
- 3.8. Zbierať a poskytovať dáta o humanitárnej pomoci.

4. Participácia:

- 4.1. Zlepšiť komunikáciu a spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy s MNO prostredníctvom vytvorenia rezortných rád MNO pod Radou vlády SR pre MNO.
- 4.2. Stabilizovať a vylepšovať existujúci legislatívny rámec participácie a formalizovať účasť verejnosti na tvorbe verejných politík na všetkých úrovniach verejnej správy a vytvoriť „nové pravidlá zapájania verejnosti do tvorby verejných politík“.

- 4.3. Systematicky vzdelávať a budovať kapacity pre riadenú participáciu na strane MNO ako aj na strane verejnej správy.
 - 4.4. Technicky a finančne zabezpečiť riadenú spoluprácu ústredných orgánov štátnej správy s MNO aj formou jej digitalizácie.
5. Dobrovoľníctvo v čase krízy:
- 5.1. Prijatím pripravenej novely zákona o dobrovoľníctve a zavedením finančného mechanizmu na podporu dlhodobého dobrovoľníctva v nasledujúcom roku vytvoriť podmienky pre systematickú podporu rozvoja dobrovoľníctva.
 - 5.2. Pri príprave koncepcie krízového riadenia zapojiť organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi a koncepcie rozpracovať zapájanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v čase rôznych typov kríz tak, aby boli integrovanou a plnohodnotnou súčasťou riešenia kríz a zároveň nenahrádzali prácu platených pracovníkov.
 - 5.3. Vytvoriť platformu na sieťovanie organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi v čase krízy so zámerom jasne definovať ich úlohy pri riešení krízy a pravidelne sa stretávať aj mimo krízy.
 - 5.4. Tvoríť databázu overených organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi v čase krízy.
 - 5.5. Využívať jednotný komunikačný systém smerom k verejnosti pri jej zapájaní do dobrovoľníctva v čase krízy aj s cieľom predchádzať rizikovým situáciám.
 - 5.6. Na určitom území v čase krízy mať jasne definovanú pozíciu koordinátora dobrovoľníkov s prepojením na samosprávu, ostatných aktérov a zabezpečiť prenos informácií o riadení krízy a pomoci medzi rôznymi úrovňami.
 - 5.7. Nastaviť systém prípravy dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pre pôsobenie v čase krízy (mať ich do zálohy), vrátane prípravy pre prácu so špecifickými cieľovými skupinami (napr. s Rómami, ľuďmi so zdravotným znevýhodnením a pod.).
 - 5.8. Nastaviť systém spolupráce so zamestnávateľmi v oblasti zapájania dobrovoľníkov v čase krízy, vrátane legislatívy.
 - 5.9. Pripraviť finančný mechanizmus pre podporu organizácií pracujúcich s dobrovoľníkmi, ktorý bude aktívny v čase krízy.
 - 5.10. Počas krízovej situácie zabezpečiť pre dobrovoľníkov nielen materiálne, ale aj psychosociálne zázemie.

Konferenciu Na spolupráci záleží, ktorá sa konala v dňoch 7.-8.11. 2022 v Novej Cvernovke v Bratislave za účasti viac ako 200 predstaviteľov a predstaviteľiek občianskej spoločnosti pripravili Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a Komora mimovládnych neziskových organizácií. Podujatie sa realizovalo v rámci národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík II., ktorý je financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu cez operačný program Efektívna verejná správa.